

На камені (стислий переказ)

Михайло Коцюбинський

Акварель

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Події відбуваються у татарському селі, де є кав'ярня, з якої добре видно море і гори. Однієї літньої днини з моря дув вітер, що принаджувало гостей кав'ярні, яким догоджував хазяїн, кривоногий Мемет, і його молодший брат Джепар. Вдивившись у море, Мемет сказав, що буде буря. Справді, на великому чорному баркасі, що повертав до берега, звивали вітрила. Джепар впізнав човен – то грек привіз сіль. Мемет теж пізнав греків човен, бо крім кав'ярні, він держав крамничку, також єдину на все село, і був різником. Сіль йому була потрібна.

Коли баркас наблизився, Мемет покинув кав'ярню і подався на берег. Гості теж пішли за ним. Баркас не міг пристати до берега, а сивовусий грек та молодий наймит-дангалак на ім'я Алі, вибивались із сил, налягаючи на весла, однак їм не вдавалося розігнати човен на береговий пісок. Тоді грек кинув у море котвицю, а Алі скочив у воду і почав носити мішки з сіллю з баркаса на берег. "Його струнка фігура в вузьких жовтих штанях та синій куртці, здоровий, засмалений морським вітром вид та червона хустка на голові прегарно одбивались на тлі блакитного моря".

Алі все бігав од човна на берег і назад. Татари спостерігали, а в селі, на пласких дахах осель, з'являлися татарки. Море втрачало спокій, під човном клекотіло, він підскакував і плигав. Грек обертався назад і з тривогою поглядав на море. Татари відступили назад, щоб не замочити капців. Грек крикнув, що треба допомогти, і лише тоді татари заворушилися, сіль опинилась у безпечному місці.

Буря була все ближче. Човен витягли на берег. Алі помагав і нишком позирав на незнайоме село. Тут по сірому виступу скелі ліпились татарські халупки з пласкими земляними покрівлями. Без тинів, без воріт, без вулиць. Чорно і голо. Але за селом відкривався чарівний світ: глибокі долини, зелені від винограду, круглі лисогори, далекі шпилі.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Каламутне море скаженіло. Сильна хвиля підхопила човен і кинула на палю. Грек побачив, що у човні діра. Він закричав від горя. Довелось витягти човен і прив'язати знов. Грек був такий сумний, що, хоч запала ніч і Мемет кликав його в кав'ярню, не пішов у село і лишився на березі. Алі теж залишився, але згодом, зваблений вогнями в

селі, намовив грека зайти в кав'ярню.

Грек розвозив сіль по прибережних кримських селах раз на рік і звичайно боргував. На другий день, щоб не гаяти часу, він наказав Алі лагодити човен, а сам подався збирати по селах борги.

Алі порався коло човна, а в відповідний час, як добрий мусульманин, розстеляв на піску хустинку і молився. Вечорами він розкладав над морем вогонь і варив собі їсти. Ночував він у кав'ярні, бо туди його покликав Мемет.

В кав'ярні було затишно, вона була серцем села, куди збігались усі інтереси людності, все те, чим жили люди на камені. Там засідали самі значні гості: старий суворий мулла Асан, багатир Нурла-ефенді, заможний "юзбаш" (сотник). Всі вони були родичі, але ділилися на два ворожі табори. Причина ворожнечі таїлась у невеличкому джерелі, що текло якраз посередині села, поміж татарськими городами. Тільки ця вода давала життя всьому, що росло на камені, і коли одна половина села спускала її на свої городчики, у другій городи висихали. Нурла мав город на правому березі, а юзбаш на лівому. Нурла і юзбаш стояли на чолі ворогуючих партій, ворогували і в кав'ярні, але в одному вороги сходились: усі пили каву. Мемет, що не мав городу, усе шкандибав на кривих ногах од Нурли до юзбаша, зацитькував і мирив. Його гладке обличчя і голена голова лисніли, як у облупленого барана, а в хитрих очах, завжди червоних, блукав неспокійний вогник. Він вічно був чимсь заклопотаний, щось вічно розмірковував, пригадував, лічив. Часом він кликав свою дружину Фатьму і кидав їй наверх порожні мішки або щось наказував, як пан служебці.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Якось Алі побачив Фатьму. Він стояв біля кав'ярні, а вона у жовтих патинках, ясно-зеленому фередже та червоних шароварах несла у руці порожній кухоль. Алі здалося, що її великі довгасті чорні очі пірнули в його серце і він поніс їх з собою. Лагодячи човна, він постійно думав про її очі. Він частіше поглядав на село і часто бачив на кав'ярні, під самотнім деревом, невиразну фігуру жінки, що була звернена до моря, немов шукала своїх очей.

У селі полюбили Алі. Дівчата інколи відкривали обличчя, коли стрічались з цим красенем. Хлопцям подобалась його весела вдача. Літніми вечорами Алі виймав свою зурну, привезену з-під Смірни, і грав. Зурна повторяла один і той самий голос, монотонний, невиразний, безконечний, як пісня цвіркуна, татари підхоплювали в такт пісні: "О-ля-ля... о-на-на...".

Фатьма теж слухала. Вона була з далекого гірського села, де жили інші люди, де були свої звичаї, де лишились подруги. Там не було моря. Прийшов різник, заплатив батькові більше, ніж могли дати свої парубки, й забрав її до себе. Мемет був їй противний, неласкавий, чужий, як усі тут люди, як цей край. Фатьма часто стежила за червоною пов'язкою на голові Алі, мріяла побачити його великі, чорні, гарячі очі. Якось Алі і Фатьма змогли поговорити. Алі розповів, що він з-під Смірни, Фатьма

сказала, що вона з гір, де немає моря...

Одного разу, на світанку, нурла прибіг до кав'ярні і повідомив Мемету, що Алі і Фатьма у горах. Спершу Мемет нічого не зрозумів, а потім оббіг свої покої і не знайшовши дружини, зібрав усіх: Османа, Салі, Джепара, Бекіра, Мустафу. Усіх тих родичів, що ще вчора розбивали один одному голови в сварці за воду, єднало тепер почуття образи. Зачеплено було не тільки Меметову честь, але й честь усього роду. Мемет прихопив з собою довгий ніж, яким різав овець, і всі рушили.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Було спекотно, татари лізли в гори. Їм треба було перейняти втікачів, поки вони не добралися до сусіднього сільця Суаку та не втекли морем. Проте, хоч до Суаку лишилось небагато, ніде нікого не було видно. Раптом Зекерія, один з передніх, показав на високий кам'яний ріг, що виступав у море. Там, з-за скелі, на один мент мигнула червона головна пов'язка і зникла. Усім прийшла до голови одна думка: якби вдалося загнати Алі на ріг, то можна взяти його там голіруч. Нурла розділив усіх на три частини, що мали оточити ріг з трьох сторін; з четвертої скеля стрімко спадала в море. Фатьма йшла попереду. Вони оглядалися, бо Алі, очевидячки, заблудився. Вони шукали стежки.

Раптом їх з усіх боків оточили. Тікати було нікуди. Алі поклав руку на короткий ніж і чекав. За ним кидалася, як чайка, Фатьма. З одного боку було ненавидне море, з другого – чоловік-різник. Фатьма розпучливим рухом закрила очі і втратила рівновагу. Вона впала зі скелі, а Алі не бачив, що сталося позад його. Він почав оборонятися, та це не допомогло. Мемет всадив йому ніж між ребра. Він колов куди попало з байдужістю різника.

Згодом Мемет ухопив Алі за ногу і поволік. За ним рушили всі. Голова Алі билась об гостре каміння і спливала кров'ю. Часом вона підскакувала на нерівних місцях, і тоді здавалося, що Алі з чимось згоджується і каже: "Так, так...".

Коли процесія вступила врешті в село, на покрівлях з'явилися жінки і діти. На піску стояв баркас. Татари підняли тіло Алі, поклали його в човен і при тривожних жіночих криках, що неслись із села, дружно зіпхнули човен у море. Хвиля віднесла баркас у море. Алі плив назустріч Фатьмі...

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу